

Liite: Pohjois-Karjalan neurokirjon lasten, nuorten ja perheiden tukipalvelujen nykytila ja kehittämistarve

1. Johdanto

Pohjois-Karjalan hyvinvointi alueella neurokirjon lasten ja nuorten määrä on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Samalla perheiden kokemukset palvelujärjestelmän pirstaleisuudesta, tiedon puutteesta ja tuen viivästymisestä ovat lisääntyneet.

Usein tukea joudutaan hakemaan useista eri paikoista, ja perheet kokevat jäävänsä yksin ilman kokonaisvaltaista ohjausta. Ennaltaehkäisevää ja arjen tukea on tarjolla vaihtelevasti kunnittain.

Moni lapsi tai nuori saa ensimmäisen tuen vasta kriisitilanteessa – esimerkiksi lastensuojelun kautta – mikä kertoo siitä, että peruspalveluissa ja varhaisessa vaiheessa annettavaa tukea ei ole riittävästi. Tämä kehitys lisää kustannuksia, kuormittaa työntekijöitä ja heikentää perheiden luottamusta järjestelmään.

2. Alueellinen tilanne ja havainnot

Siun soten lasten ja nuorten ADHD-hoito- ja palveluketjun (2022) mukaan:

Suurin osa Pohjois-Karjalan ADHD-asiakkaista hoidetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tai terveyskeskuksissa, mutta palvelujen yhdenvertaisuus vaihtelee kunnittain.

Noin 74,5 % perheistä koki, etteivät he saaneet riittävästi tietoa lapsen palveluista ennen diagnoosia.

Ammattilaisista 60 % arvioi, ettei heillä ole riittävästi tietoa arjen tukimuodoista ja kuntoutus mahdollisuuksista.

Palveluketjun arvioinnissa todetaan tarve lisätä ammattilaisten osaamista, palveluohjausta ja perheiden neuvontaa.

Nämä havainnot heijastavat laajempaa tilannetta myös muiden neurokirjon piirteiden, kuten autismikirjon, Touretten ja kielellisten erityisvaikeuksien osalta. Osaamista ja yhteisiä toimintatapoja puuttuu sekä perusterveydenhuollossa että varhaiskasvatuksen ja opetuksen rajapinnoilla.

3. Haasteet ja seuraukset

Osaamisvaje: Opetushenkilöstö ja varhaiskasvatuksen työntekijät tarvitsevat enemmän käytännönläheistä tietoa neurokirjon piirteistä, vuorovaikutuksesta ja arjen tuki keinoista.

Eriarvoisuus kunnittain: Tuen määrä ja muoto riippuvat liikaa lapsen asuinpaikasta tai yksittäisen työntekijän osaamisesta.

Ennaltaehkäisevän työn heikkous: Tuen saaminen painottuu liian usein diagnoosin ja hoitosuhteen ympärille; ennaltaehkäisevä, lääkkeetön ja ohjauksellinen tuki jää vähäiseksi.

Yhteistyön puutteet: Koulun, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon yhteistyö ei ole systemaattista. Moniammatillinen tiedonkulku on edelleen hajanaista.

Lastensuojelun kuormitus: Monet neurokirjon perheet päätyvät lastensuojelun asiakkaisiksi ilman sosiaalista ongelmaa – taustalla on usein tuen puute koulussa ja kotona. Tämä kuormittaa lastensuojelua ja vie resursseja kiireellistä apua tarvitsevilta.

4. Tarve kehittämiselle

Pohjois-Karjalan hyvinvointi alueella tarvitaan yhteinen neurokirjon tukiohjelma ja osaamisohjelma, joka:

vahvistaa ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea, lisää ammattilaisten koulutusta ja osaamista, varmistaa perheille tasavertaiset palvelut koko alueella, luo yhteistyön rakenteet koulun, varhaiskasvatuksen, sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon välille, sekä tukee lapsen arkea kokonaisuutena, ei vain diagnoosin tai lääkityksen kautta.

Ohjelman toteuttaminen toisi merkittäviä hyötyjä sekä inhimillisesti että taloudellisesti: Lastensuojeluilmoitusten ja kriisi palvelujen tarve vähenisi.

Henkilöstön työhyvinvointi paranisi, kun osaaminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Perheiden luottamus palveluihin kasvaisi ja syrjäytymisen riski pienenisi.

5. Yhteenveto

Neurokirjon lasten, nuorten ja perheiden tuki on Pohjois-Karjalassa edelleen hajanaista, ja tuen muoto vaihtelee kunnittain. Tarvitaan yhteinen, hyvinvointi alueen tasoinen ohjelma, joka yhdistää perus- ja erityispalvelut sekä koulut ja varhaiskasvatuksen.

Tämä aloite tukee hyvinvointia alueen lakisääteistä tehtävää edistää asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja yhdenvertaisuutta sekä varmistaa, että ennaltaehkäisevät palvelut ovat kaikkien saavutettavissa.

Lähteet:

Siun sote: Lasten ja nuorten ADHD-hoito- ja palveluketju, julkaistu 2022, palveluketjut.siunsote.fi

Pohjois-Karjalan hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2023–2026

Sosiaali- ja terveysministeriö: Hyvinvointi Alueiden ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen 2024

THL: Lasten ja nuorten palvelut hyvinvointi alueilla, 2024